

Система науково-методичної роботи в контексті упровадження моделі Школи відкритої освіти

Олена ЛЕВЧИШЕНА,

заступник директора з науково-методичної роботи

Модернізація системи освіти пов'язана передусім із якісними змінами в роботі вчителя. І, напевно, кожному педагогові самотійно складно перебудувати свою діяльність. До того ж не кожний навчальний заклад має такі умови, такий арсенал зв'язків і можливостей, щоб гнучко й ефективно допомогти адаптуватися педагогові до роботи в нових умовах.

З огляду на це, звернімося до досвіду Запорізького колегіуму «Мала гуманітарна академія», багаторічна інноваційна діяльність якого забезпечила подальший розвиток на основі моделі Школи майбутнього – Школи відкритої освіти.

Робота колегіуму в умовах експерименту потребує нових підходів до планування, організації та контролю діяльності методичної служби як складової системи управління розвитком навчального закладу. Її метою є підготовка вчителів до реалізації завдань дослідно-експериментальної роботи, зокрема формування цілісної і ціннісної єдності педагогічного колективу; визначення шляхів подолання труднощів; стимулювання досягнень учителів у професійній діяльності; науково-методичне забезпечення реалізації завдань дослідно-експериментальної роботи.

У зв'язку з цим постала потреба у створенні особистісно орієнтованої моделі організації науково-методичної роботи.

Професійна підготовка реалізується шляхом різноманітних традиційних індивідуальних та колективних форм: стажування, наставництва, консультації, лекції, методичні оперативки, Школа молодого вчителя, ділові та рольові ігри, тренінгові заняття. Водночас подальший пошук ефективних форм і методів науково-методичної роботи за умов наявності висококваліфікованих педагогічних кадрів забезпечив упровадження нестандартних ефективних заходів, спрямованих на підвищення професійної майстерності вчителів (див. табл. 1).

«Учитель як фахівець живе доти, допоки вчиться сам», – зазначав К.Д. Ушинський. Сприяти педагогові в цьому – провідна функція методичної служби колегіуму.

У Малій гуманітарній академії (МГА) діють шість кафедр: природничих наук (завідувач

І.В. Верьовкіна), точних дисциплін (І.І. Забігайло), іноземних мов (Н.Ю. Друцька), гуманітарних наук (О.М. Радченко), початкових класів (Н.П. Котенко). Координує їх діяльність Науково-методична рада колегіуму, яку складають наукові керівники та консультанти дослідно-експериментальної роботи, завідувачі кафедрами, психологи та адміністрація МГА.

Кафедри працюють над обраною методичною темою і в своїй діяльності орієнтуються на організацію методичної допомоги вчителям у міжкурсовий період; циклічно проводять Дні педагогічної майстерності, в яких реалізуються суспільно-педагогічні програми та проекти колегіуму: «Школа і здоров'я», «Школа і сім'я», «Орієнтир», програма «Обдарованість» тощо. Завідувачі кафедр організовують роботу з упровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання на основі панорами відкритих інтерактивних, нестандартних форм проведення уроків, заходів на високому науково-методичному та організаційному рівнях.

Відповідно до нового бачення ролі сучасного вчителя, робота з педагогічними кадрами у колегіумі визначається не лише обговоренням та розробленням традиційних педагогічних проблем, а й постановкою нових завдань, характерних саме для сьогодення. Проблема відкритої освіти є саме такою.

В контексті експерименту «Впровадження моделі школи відкритої освіти» (2013–2015) інформаційна, організаційна і навчальна функції методичної служби передбачали формування в педагогів необхідних професійних компетенцій. З цією метою науковий керівник експерименту В.Я. Ястребова провела семінари: «Громадсько-активна школа. Шляхи становлення та перспективи розвитку», «Соціологічні методи вивчення громадської думки та потреб розвитку громади», «Організація співпраці

Підготовка вчителів у контексті особистісно орієнтованої моделі організації науково-методичної роботи

Форми роботи	Мета роботи
Колективні, групові	
Предметні кафедри вчителів-предметників	Підвищення рівня науково-методичної підготовки вчителів-предметників
Творчі групи вчителів	Організація та проведення на високому професійному рівні навчально-виховної, методичної та дослідно-експериментальної роботи з однієї або кількох споріднених дисциплін
Тематичні педради	Підвищення рівня науково-теоретичної, методичної, психолого-педагогічної підготовки вчителів
Теоретичні семінари	Поглиблення науково-теоретичних і психолого-педагогічних знань педагогів
Практичні семінари, майстер-класи	Розвиток професійних умінь учителів із методики викладання навчальних предметів
«Круглі столи»	Розвиток аналітичних умінь і поглиблення психолого-педагогічних знань педагогів
Єдині методичні дні	Підвищення майстерності вчителя
Відкриті уроки	Виявлення ефективних прийомів роботи та розвитку аналітичних умінь вчителів
Дні творчості кафедр	Розвиток творчих здібностей педагогів
Науково-методичні (практичні) конференції	Презентація узагальненого досвіду
Індивідуальні	
Індивідуальні консультації	Організація індивідуальної допомоги вчителям з психолого-педагогічних та методичних питань
Наставництво	Організація індивідуальної допомоги молодим учителям із методичних питань
Самоосвітня діяльність учителів	Удосконалення теоретичних знань, педагогічної майстерності
Узагальнення досвіду	Аналіз педагогічної діяльності і формування нових напрямів у роботі
Педагогічний пошук	Формування інноваційних напрямів у роботі
Творчі звіти вчителів	Презентація власного досвіду

зі ЗМІ. PR-технології створення позитивного іміджу школи», «Партнерство та основні кроки для його налагодження», «Особливості використання бази школи та інших організацій у взаємодії з громадою», «Особливості фандрайзингу у громадсько-активній школі».

Це сприяло формуванню у педагогів нового світогляду, а також особистої і професійної готовності до діяльності з упровадження моделі Школи відкритої освіти.

Тематика проведених заходів також була підпорядкована науково-методичній проблемі колегіуму та меті і завданням дослідно-експериментальної роботи. Це дало можливість учителям на високому рівні аналізувати свою педагогічну діяльність: *педагогічні ради, виробничі наради* («Інноваційна грамотність педагога як умова розвитку його професіоналізму», «Спільна діяльність педагогів, батьків, громадських організацій з формування культурних, моральних, духовних якостей учнів»), *семінари, тренінги* («Волонтерство як засіб формування громадянської позиції учнів», «Методика волонтерської роботи», «Формування позитивної мотивації до самоосвіти педагогічних працівників як засіб забезпечення якості освіти у навчальному закладі», «Традиційні та інноваційні підходи до формування фахової компетентності педагога»), *«круглі столи»* («Створення позитивного іміджу колегіуму як один

з інноваційних підходів функціонування громадсько-активної школи», «Співпраця між школою та громадськістю: реалії сьогодення та перспективи».

Професійне становлення педагога є значущим у розвитку суспільства в цілому: особистість педагога так само, як і його професійні знання, – ціннісний капітал суспільства. Сьогодні учитель має бути підготовленим до кожної професійної ситуації, перепідготовки у надто мінливих умовах. Активність людини в цих умовах, як стверджують психологи, може бути спрямована на ефективне пристосування до середовища за рахунок своїх власних резервів та внутрішніх ресурсів, де ключовим фактором динамічного розвитку є саморозвиток.

Аналізуючи діяльність учителя, ми звертаємо увагу на такі її характеристики в умовах дослідно-експериментальної роботи:

- ставлення педагогів до новаторства, розуміння проблем новаторської діяльності;
- особливості мотиваційної сфери педагогів, які беруть участь в інноваційній діяльності;
- система уявлень педагогів про формування цілей власної діяльності;
- рівень самооцінки теоретичних знань і професійної готовності педагога до інноваційної педагогічної діяльності;
- вміння вчителя оцінити ефективність апробованих і впроваджуваних педагогічних нововведень та ін.

Інноваційні орієнтації вчителів МГА в питанні оновлення змісту освіти розподілилися так: 66% вважають, що новаторство і експериментування потрібні завжди; 31% наголошують на необхідності створення певних умов для здійснення інноваційної діяльності, 3% не бачать необхідності в інноваціях.

Детальніше вивчення матеріалів дослідження засвідчило, що ставлення педагогів до новаторства й експериментів значною мірою залежить від стажу роботи. Найпалкішими прибічниками модернізації виявилися досвідчені фахівці: серед педагогів із стажем 16–25 років понад 65% висловилися за потребу новацій за будь-яких обставин. Серед молодих і педагогів-початківців переважають обережніші думки (близько 30% учителів із стажем до 15 років).

Під час опитування ми звернулися до педагогів з питанням експертної оцінки педагогічного колективу з погляду його включення в творчий (інноваційний) процес. Учасники анкетування мали приблизно (у відсотках) вказати кількість у колективі педагогів: творчих і таких, які виявляють зацікавленість нововведеннями, байдужих та неприбічників нового. Результати опитування засвідчили досить високу оцінку готовності педагогічного колективу до інноваційної, творчої діяльності: 96% вчителів вважаються творчими або тими, які виявляють інтерес до інновацій.

Обличчя школи, темпи і напрям розвитку освіти визначатимуть творчі педагоги, тому важливо зрозуміти, як вони ставляться до нововведень, на що налаштовані – на новаторство чи працювати традиційно.

В ході аналізу проведених у школі досліджень було зроблено такі висновки:

- 100% учителів володіють інформацією про сучасні педагогічні технології, що інтенсифікують процес навчання;

- 100% учителів використовують інноваційні технології або окремі прийоми, активні форми навчання;

- усі вчителі своєчасно проходять курси підвищення кваліфікації, беруть участь у різноманітних фахових тренінгах, семінарах тощо;

- 53 педагоги (з 55) пройшли навчання з впровадження інформаційно-комунікаційних технологій;

- у результаті використання сучасних педагогічних технологій підвищилася якість навчання і стабілізувалася результативність якості навченості в цілому.

Отже, внутрішня орієнтація педагогів МГА на творчість, нововведення, інновації досить значуща.

Сьогодні вчителю треба орієнтуватися в широкому спектрі сучасних інноваційних технологій та вміло використовувати весь арсенал педагогічного досвіду. Адже без цього не можна бути грамотним педагогом-спеціалістом.

У досвіді роботи вчителів Запорізького колегіуму «Мала гуманітарна академія» широко використано найрізноманітніші педагогічні інноваційні

технології та інструменти відкритої освіти: особистісно орієнтовані, програмовані технології навчання, опанування учнями електронних навчальних матеріалів, засобів візуалізації, інструментів колективної роботи з різноплановим освітнім контентом, забезпечення сучасної дистанційної освіти; використання новітніх засобів на основі інформаційних технологій у рамках навчального процесу, в методичній роботі педагогів. Ефективність їх використання значною мірою залежить від того, як реалізується творчий потенціал особистості вчителя й учня.

Найпоширенішими в роботі є: інтерактивні, проектні та комп'ютерно-інформаційні технології.

Проектній технології в сьогоденні приділяється чи не найбільша увага, адже вона стимулює інтерес учнів до певних проблем, допомагає розв'язати їх та показати практичне застосування надбаних знань – від теорії до практики. Ця технологія є прикладом поєднання урочної та позаурочної діяльності. Використовуємо різні типи проектів:

- **монопредметні** («Частотність уживання антропонімів», українська мова; «Хибні друзі перекладача», англійська мова; «Архаїчна субкультура. Толкієністи: прихильники чи односторонці», психологія тощо);

- **міжпредметні** («Іван Мазепа – найвідоміший українець у світовій літературі», «Мотиви народних пісень у творчості Марії Приймаченко», «Прогнозування діяльності підприємства за допомогою комп'ютерних технологій», «Розвиток інтелекту засобами фізичних вправ»);

- **надпредметні** («Неформальні молодіжні об'єднання», «Вплив кольору на здоров'я людини»).

Завдяки цій технології створено Музей українського побуту, Музей історії школи, кабінет допрофільної та професійної підготовки. Надбаннями колегіуму є проекти «Рідній школі – 40», «Долі, обпалені війною» (до 70-річчя визволення міста Запоріжжя та України від німецько-фашистських загарбників).

Інтерактивні технології найбільше відповідають особистісно орієнтованому підходу в навчально-виховному процесі, оскільки під час їх застосування моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного розв'язання, застосовуються рольові ігри, методики «Грунування», «Сенкан», «Передбачення», «Карусель», «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Мозковий штурм», «Дерево рішень», «Займи позицію», «Дебати». Саме інтерактивні методи дають змогу створювати навчальне середовище, в якому поєднуються теорія і практика. А це допомагає вчителю впливати на характер учнів, розвивати їх світогляд, логічне мислення, зв'язне мовлення, формувати критичне мислення; виявляти і реалізовувати індивідуальні можливості.

Бурхливий розвиток засобів інформатизації, поява нових технологій оброблення, передачі, отримання та зберігання інформації відкриває нові

можливості для застосування комп'ютерів у навчальному процесі. Не лише знання, практичні вміння і навички учні отримують на уроках і в позаурочний час, а й неабияке задоволення, радість. Використовувати будь-які інноваційні технології навчання на уроці варто тільки тоді, якщо вони є методично виправданими.

Оскільки у практиці роботи вчителів колегіуму уже давно використовуються нестандартні уроки (урок-лекція, урок-захист ідей, урок-експедиція чи подорож, семінари, аукціони, прес-конференції, диспути) та уроки з активними формами навчання, педагогів не треба переконувати в тому, що основою розвитку творчої особистості є створення ситуації активного пошуку, роздумів, дискусій, розв'язання суперечностей. Урок без таких методів – це урок учорашнього дня.

Узагальнюючи результати впровадження інноваційних форм і методів у нашому колегіумі, відзначимо, що це є виправданим, адже у такий спосіб забезпечуються найактивніша участь учителів і учнів та можливість взаємного обміну досвідом. Окрім того, науково-методична робота в колегіумі побудована так, що кожен учитель має можливість найповніше розкрити здібності, таланти, розвивати ініціативу та креативний пошук, самореалізовуватися у професійній діяльності.

Педагогічним продуктом інновацій як процесу творчої діяльності є зростання педагогічної майстерності вчителів. Так, 67% педагогічного колективу складають учителі вищої категорії, серед них 52% мають педагогічні звання. Також результативність науково-методичної роботи засвідчують показники ефективної діяльності педагогів, її відповідність меті та завданням експерименту, результати участі вчителів у дослідно-експериментальній роботі, їхні особистісні досягнення.

Систематична науково-методична робота спрямована на формування високоосвіченої, духовно багаті дитини, якому сприяє постійне зростання професійної майстерності вчителя (див. табл. 2).

Таблиця 2

Результати професійної майстерності вчителя

Критерії	2013–2014 н.р.	2014–2015 н.р.
Підвищення вчителями кваліфікаційних категорій	4	5
Присвоєння педагогічного звання	1	–
Курси підвищення кваліфікації при ЗОІППО	16	20
Інші курси, сертифікати, тренінги	2	4
Узагальнення передового педагогічного досвіду	2	4
Вчителі – призери конкурсу «Вчитель року»	1	2
Кількість учнів – призерів районних олімпіад	63	70
Кількість науково-дослідницьких робіт учнів, учасників МАН	44	42
Кількість робіт, представлених на Міжнародній науковій конференції студентів і молодих учених Класичного приватного університету	5	7
Кількість учасників інших інтелектуальних конкурсів	976	1235
Кількість учасників творчих конкурсів	125	145
Проведення районних, міських, обласних семінарів, конференцій	3	4
Участь у конференціях, семінарах, форумах, виставках	6	4

З метою стимулювання діяльності педагогів щодо підвищення їх методичної майстерності, спрямованості до якісних результатів у навчанні й вихованні школярів було запроваджено рейтингову оцінку діяльності вчителів колегіуму. Відомості про діяльність учителів збираються шляхом самооцінювання й аналізу своєї роботи за оцінними листами та діагностичними картами, розробленими колективно.

Пропагування передового педагогічного досвіду ЗК «Мала гуманітарна академія» дало змогу школі стати центром культурного і наукового життя в районі, місті та області. Зокрема, у 2014–2015 роках колегіум презентував свій досвід на:

– V Міжнародному освітньому форумі «Особистість в єдиному освітньому просторі» (7–18.04.2014);

– регіональній науково-практичній конференції «Формування готовності учнів основної та старшої школи до профільного та професійного самовизначення» (15.05.2014);

– Всеукраїнській науково-практичній конференції «Професійне самовизначення учнів

загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів: досвід і перспективи» (28.05.2014);

– VI Міській педагогічній виставці перспективного досвіду в номінації «Компетентнісна освіта: виховання та розвиток», диплом I ступеня (25–26.03.2014);

– II Міжнародній науково-практичній конференції «Формування об'єктивних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика» (14.11.2014);

– VI Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти» (2015);

– Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мала гуманітарна академія – інноваційна модель Школи відкритої освіти» (досвід реалізації експериментальної роботи Запорізького колегіуму «Мала гуманітарна академія») (25.09.2015).

Сьогодні Запорізький колегіум «Мала гуманітарна академія» має значні результати, що належно оцінені громадськістю міста Запоріжжя. Досягнення педагогічного колективу колегіуму зобов'язують вчителів визначати подальшу перспективу і працювати на неї.

Olena LEVCHYSHENA

The System of scientific and methodic work in the context of implementation of the open education School system

The system of scientific and methodic work of the collegium, aimed at self education, self development and self-fulfillment of a highly qualified teacher is introduced in the article. The main characteristics of pedagogical activity in process of becoming a teacher are grounded. Technologies and mechanisms of evaluation of teachers work in conditions of implementation of the open education School system are summarized.

Keywords: innovative technologies, work system, self development, rating evaluation of teachers activity.

Анотації

Олена ЛЕВЧИШЕНА

Система науково-методичної роботи в контексті упровадження моделі Школи відкритої освіти

У статті представлено систему науково-методичної роботи колегіуму, спрямованої на самоосвіту, саморозвиток та самореалізацію вчителя-професіонала. Обґрунтовано основні характеристики педагогічної діяльності під час становлення вчителя. Узагальнено новітні технології, механізми оцінювання діяльності педагога в умовах упровадження моделі Школи відкритої освіти.

Ключові слова: інноваційні технології, система роботи, саморозвиток, рейтингова оцінка діяльності вчителя.

Елена ЛЕВЧИШЕНА

Система научно-методической работы в контексте внедрения модели Школы открытого образования

В статье представлена система научно-методической работы коллегіума, направленной на самообразование, саморазвитие и самореализацию учителя-профессіонала. Обоснованы основные характеристики педагогической деятельности в процессе становления учителя. Обобщены новые технологии, механизмы оценки деятельности педагога в условиях внедрения модели Школы открытого образования.

Ключевые слова: инновационные технологии, система работы, саморазвитие, рейтинговая оценка деятельности учителя.

Вісники випускників–2014

Школа для мене – храм, у якому ми стаємо особистостями зі своїми уподобаннями. Саме вона, разом із батьками, є путівником моральних і духовних орієнтирів.

Саме в школі я дізналася, що таке справжня дружба, щирість, і побачила незліченну кількість прикладів міжособистісних відносин через призму однієї групи.

Наші вчителі завжди з терпінням і увагою ставилися до нас, допомагали нам у наших починаннях і вчили толерантно ставитися до критики на свою адресу, а також привчали бути організованими.

Я повернуся в школу для того, щоб зустрітися з учителями і подякувати їм. А також побачити місце, де розпочинався мій шлях у доросле життя.

Євгенія ЖЕЛЕЗНЯКОВА